

NIETZSCHE: *La genealogia de la moral.*
1a DISSERTACIÓ

"BO I PERVERS" , "BO I DOLENT"

1 1 Aquests psicòlegs anglesos, als quals cal agrair els únics intents que han existit fins ara de fer una història del naixement de la moral, ens plantegen en ells mateixos un enigma que no és gens insignificant. Per això, com que es tracta d'un enigma de caràcter personal, he de confessar que tenen un avantatge fonamental en relació amb els seus llibres: *ells mateixos són interessants*. Què pretenen pròpiament aquests psicòlegs anglesos? Tant si es vol com si no es vol, hom els troba sempre dedicats a la mateixa obra, és a dir, a la tasca de fer surar la *partie honteuse* [part vergonyosa] del nostre món interior i de cercar allò que és pròpiament eficaç, fonamental i decisiu pel que fa al desenvolupament precisament allí on l'urc intel·lectual de l'home voldria trobar-ho en darrer lloc (com, per exemple, en la *vis inertiae* [força inercial] del costum, en la manca de memòria, en un mecanisme cec i fortuït d'unió de les idees o bé en quelcom de purament passiu, automàtic, produït d'una manera reflexa, molecular i fonamentalment estúpid). Què impulsa pròpiament aquests psicòlegs a seguir sempre *aquesta* direcció? És un instint secret, maliciós, vulgar, tal vegada irresponsable, de voler empetitir l'home? Es tracta potser d'un recel pessimista, de la malfiança d'uns idealistes desil·lusionats, ofuscats, que s'han tomat verinosos i mals sorges? És una enemistat i una rancúnia baixes i subterrànies envers el cristianisme (i envers Plató), que tal vegada mai no han arribat a passar el llindar de la consciència? Es tracta potser d'un gust rampellut per les coses estranyes, per les paradoxes doloroses, pel caire qüestionable i absurd de l'existència? O és finalment una mica de tot: una mica de vulgaritat, una mica d'ofuscament, una mica d'anticristianisme, una mica de pruija i de necessitat de coses fortes com el pebre ... ? Em diuen, tanmateix, que només són granotes velles, fredes i ensopides que s'arrosseguen i saltironen entorn de l'home, a l'interior de l'home, com si aquí es trobessin en el seu element natural, és a dir, en *aigües pantanoses*. Sento això i em resisteixo a creure-ho, més encara, no ho crec. I si hom pot desitjar quan no pot saber, jo desitjo de tot cor que la veritat sigui la contrària: que aquests investigadors que analitzen l'ànima per mitjà del microscopi siguin fonamentalment animals valents, generosos i orgullosos, que sabien refrenar tant el seu cor com les seves sofrències i que han estat educats per a sacrificar qualsevol desig a la veritat, a *totes* les veritats, fins i tot quan es tracta d'una veritat senzilla, acerba, lletja, adversa, contrària al cristianisme, immoral..., ja que aquestes veritats existeixen.

2 Hem d'apreciar, doncs, els bons esperits que puguin actuar en aquests historiadors de la moral. dissortadament, tanmateix, és cert que fins i tot els manca *l'esperit històric*. És cert que fins i tot han estat abandonats concretament per tots els bons esperits de la història. Com ja és un costum inveterat dels filòsofs, tots ells pensen d'una forma *essencialment* anhistòrica. D'això, no n'hi ha cap dubte. La matusseria de la seva genealogia de la moral es manifesta ja de bon començament, quan es tracta d'indagar l'origen del concepte i del judici d'allò que és "bo". "Originàriament" —així ho decreten— "certes accions que no eren egoïstes foren lloades i anomenades bones per part d'aquells qui eren afavorits per aquestes accions, és a dir, per part d'aquells qui se *n'aprofitaven*. Més tard, hom *oblidà* aquest origen de la lloança i aquelles accions que no eren egoïstes, pel simple fet que sempre havien estat lloades com a bones *per costum*, foren estimades també com abones, com si fossin alguna cosa bona en elles mateixes." Es percep tot seguit que aquesta primera deducció conté ja tots els tirats típics de la idiosincràsia pròpia dels psicòlegs anglesos: tenim "el profit", "l'oblit", "el costum" i a l'últim "l'error", tot això com a base d'una valoració de la qual fins ara l'home superior havia estat orgullós com una mena de privilegi de l'home en general. Aquest orgull *ha de ser humiliat*. Aquesta valoració ha de ser desvalorada. S'ha aconseguit tot això ... ? En primer lloc, crec que és evident que aquesta teoria cerca i estableix a un lloc fals el veritable focus originari del concepte "bo". El judici d'allò que és "bo" *no ve pas* d'aquells qui foren afavorits per la "bondat". Més aviat foren "els bons", és a dir, els nobles, els poderosos, els qui gaudien d'una posició i d'uns sentiments superiors, aquells qui s'estimaren i s'establiren ells mateixos amb les seves obres com a bons, és a dir, de primer rang, en contraposició a tot allò que era baix, de sentiments baixos, vulgar i plebeu. En virtut d'aquesta *pathos de la distància* s'empararen del dret de crear valors, d'encunyar els noms dels valors. Què els importava el profit? El punt de vista del profit és precisament el més estrany i inadequat pel que fa a aquest brollador calent de judicis de valor que determinen i destaquen des de dalt un rang. En aquest punt, el sentiment ha arribat precisament a un extrem oposat a aquell grau ínfim de calor que pressuposa una intel·ligència interessada, un càlcul del profit, i no pas per una vegada ni per una hora d'excepció, sinó d'una forma continua. Com hem dit, el pathos de la noblesa i de la distància, el sentiment fonamental i global que dura i domina per part d'una espècie que s'imposa des de dalt en relació amb una espècie més baixa, amb una cosa que és "al dessota", és *allò que constitueix* l'origen de la contraposició entre allò que és "bo" i allò que és "dolent". (El dret senyorívol de posar noms arriba tan lluny, que hom es pot permetre de

55 concebre l'origen del llenguatge com una manifestació del poder d'aquells qui dominen. Diuen que "això és
això i allò", segellen amb un so una cosa i un esdeveniment determinats i alhora s'emparen d'ells.) En
aquest origen es basa el fet que de bon començament el mot "bo" no va pas unit necessàriament a les
accions que "no són egoistes", com creuen d'una forma supersticiosa aquells genealogistes de la moral.
Més aviat s'esdevé que, només en el cas d'una *decadència* deis judicis de valor aristocràtics, tota aquesta
60 contraposició entre les accions "egoistes" i les accions que "no es consideren egoistes" s'imposa com més
va més a la consciència humana. Emprant la meua terminologia, es tracta de *l'instint de ramat* allò que
s'expressa al capdavant amb un mot (fins i tot amb *mots*) en aquesta contraposició. Àdhuc aleshores,
tanmateix, ha de passar molt temps fins que aquest instint senyoregi en tal mesura, que la valoració moral
resti veritablement presa i fixada en aquella contraposició (com s'escau, per exemple, actualment a Europa:
avui dia el prejudici que pren per sinònims els termes "moral", "generós", "*désintéressé*" senyoreja ja amb la
65 força d'una "idea fixa" i d'una dèria).

3 En segon lloc, nogensmenys, prescindint completament de la impossibilitat de sostenir
històricament aquella hipòtesi referent a l'origen del judici de valor que s'expressa en el mot "bo", la
hipòtesi en ella mateixa pateix d'un absurd psicològic. Segons ella, la utilitat de l'acció que no és egoista ha
de ser l'origen de la seva lloança i aquest origen ha d'haver-se *oblidat*. Com és *possible* que s'hagi produït
70 aquest oblit? És que tal vegada la utilitat d'aquestes accions ha cessat en cert moment? Allò que s'ha
esdevingut és el cas contrari: aquesta utilitat ha estat més aviat l'experiència diària en totes les èpoques, una
cosa per tant que constantment ha estat recalçada d'una manera contínua, una cosa que consegüentment,
en lloc de desaparèixer de la consciència, en lloc d'oblidar-se, ha hagut de gravar-se en la consciència amb
una claredat cada cop més diàfana. Molt més raonable és aquella teoria contrària (que no per això és més
75 veritable) defensada, per exemple, per Herbert Spencer. Spencer considera que el concepte "bo" és
essencialment igual al concepte "útil", "convenient", de manera que en els judicis referents a allò que és
"bo" i a allò que és "dolent" la humanitat hauria assumit i sancionat veritablement les seves experiències
inoblidades i *inoblidables* pel que fa a allò que és útil i convenient, pel que fa a allò que és noïble i
inconvenient. Segons aquesta teoria, és bo allò que des de sempre s'ha palesat com a útil. Per això pot
80 acreditar-se com una cosa "valuable en grau suprem". Com una cosa "valuable en ella mateixa". Com hem
dít, també aquest procés explicatiu és fals. Però, si més no, l'explicació en ella mateixa és raonable i
sostenible des del punt de vista psicològic.

4 La indicació de quin era el *bon* camí me la donà la pregunta sobre quin significat tenien pròpiament
des del punt de vista etimològic els termes referents a allò que és "bo", encunyats per les diverses llengües.
85 En aquest punt vaig descobrir que tots ells es referien a la *mateixa transformació del concepte*. Que a tot arreu
"noble", "distingit" en el sentit corporatiu era el concepte fonamental a partir del qual s'havia desenvolupat
el terme "bo" en el sentit de "psíquicament noble", de "generós", de "psíquicament distingit", de
"psíquicament privilegiat". Aquesta transformació, duta a terme d'una forma inevitable, va sempre
acompanyada d'una forma paral·lela d'aquella altra transformació que obliga els mots "vulgar", "plebeu",
90 "baix" a convertir-se al cap i a la fi en el concepte "dolent". L'exemple més eloqüent pel que fa a aquest
darrer punt és el mateix mot alemany "*schlecht*", que significa "dolent". En essència, és igual al mot "*schlicht*
", que significa "simple", "senzill" —compareu-lo amb els mots "*schlechtweg*" i "*schlechterdings*", que signifiquen
"senzillament" i "simplement"—, i que originàriament qualificava l'home senzill, vulgar, sense que encara
impliqués una sospitosa mirada de reüll, sinó la simple intenció de contraposar-lo al noble. A l'època de la
95 guerra dels trenta anys si fa no fa, és a dir, bastant tard, aquest sentit es canvià en el que s'empra
actualment. Pel que fa a la genealogia de la moral, em sembla que això constitueix un coneixement *essencial*.
El fet que s'hagi descobert tan tard es deu a la influència repressiva que dins del món modern exerceix el
prejudici democràtic sobre totes les qüestions que es refereixen a l'origen de les coses. Es tracta d'un
prejudici que s'immisceix fins i tot en l'àmbit tan objectiu en aparença com el de les ciències naturals i de la
100 fisiologia, que basta aquí com a exemple. Tanmateix, l'abús que pot causar aquest prejudici, un cop s'ha
convertit d'una manera desbridada en odi, principalment tocant a la moral i a la història, es manifesta en el
cas tristament famós de Buckle. El *plebeisme* de l'esperit modern, que té un origen anglès, esclatà de bell nou
en aquest cas a la seva terra pàtria amb la mateixa força d'un volcà enllacat i amb aquella eloqüència
turbulenta, estentòria i vulgar amb què fins ara han parlat tots els volcans.

105 5 Tocant al *nostre* problema, que per bons motius pot anomenar-se un problema *íntim* i que s'adreça
de forma delicada només a unes quantes oïdes, és ben interessant de constatar el fet que en aquells mots i
en aquelles arrels que serveixen per a indicar allò que és "bo" encara es trasllueix de moltes maneres la
relació cabdal per la qual els nobles es consideraven precisament com a persones de rang superior. Sens
dubte, en els casos més corrents potser es posen un nom que es refereix simplement a la seva superioritat

110 pel que fa al poder (es qualifiquen de "poderosos", "senyors", "dominadors") o bé al distintiu més patent d'aquesta superioritat, com és ara "els rics", "els propietaris" (aquest és el sentit *d'àrya*, com s'esdevé igualment a l'irànic i a l'eslau). Però també es posen un nom que es refereix a un *tírat típic del caràcter*, i aquest és el cas que aquí ens interessa. S'anomenen, per exemple, "els verços", com ho féu primerament l'aristocràcia grega el portaveu de la qual fou Teognis, el poeta de Mègara. El mot encunyat en aquest

115 sentit, □σθλόζ [noble], significa d'arrel un que *existeix*, que té realitat, que és real, que és veritable. Més tard, per un canvi subjectiu, l'ésser real es considerà com a ésser verç. En aquesta fase de la transformació del concepte, el mot es converteix en tòpic i nom distintiu de l'aristocràcia i passa a tenir per complet el sentit d'"aristocràtic", a fi d'assenyalar el límit respecte a la persona vulgar i *mentidera*, tal com la pren i la descriu Teognis. Finalment, després de la decadència de l'aristocràcia, el mot acaba essent un qualificatiu

120 de la noblesa psíquica, fent-se alhora madur i dolç. En el mot xαxόζ [dolent], com també en δειλόζ [poruc] (el plebeu en contraposició a ἀγαθόζ [bo]), es remarca la covardia. Això pot indicar tal vegada en quina direcció cal cercar l'origen etimològic del terme ἀγαθόζ, interpretable de diverses formes. En llatí el mot *malus* [dolent] (al costat del qual poso el terme μέλαζ [negre]) pogué qualificar l'home vulgar com a

125 persona de color fosc, sobretot com a persona de cabells negres (*hic niger est* [aquest és negre]), com a ocupant preari de la terra italiana que es distingia pel color, com a signe més palès, de la raça conqueridora de color ros, d'aquella que s'havia convertit en dominadora, és a dir, la raça ària. Si més no, el gaèlic m'ha proporcionat el cas que correspon exactament a aquesta idea. *Finn* (com, per exemple, en el nom *Finn-Gal*) és el terme distintiu de l'aristocràcia, que al cap i a la fi significà el bo, el noble, el pur. Al principi,

130 tanmateix, significava el cap ros, en contraposició als habitants primitius que eren de pell fosca i tenien els cabells negres. Els celtes, diguem-ho de passada, eren una raça perfectament rossa. Hom comet una injustícia quan aquelles faixes de població que tenia els cabells essencialment foscos, tal com pot constatar-se en certs mapes etnogràfics d'Alemanya acuradament traçats, es relacionen amb cert origen cèltic i amb una barreja sanguínia, com encara ho fa Virchow. Més aviat, en aquests llocs apareix la població *preària*. (El mateix fenomen pot constatar-se a gairebé tot Europa. En essència, la raça sotmesa s'ha imposat finalment

135 altra vegada, amb el seu color, amb la curtària del seu crani, fins i tot probablement amb els seus instints socials i intel·lectuals. Qui ens assegura que la democràcia moderna, l'anarquisme encara més modern i particularment aquella inclinació per la *commune* [comuna], que és la forma de societat més primitiva i amb la qual estan d'acord actualment tots els socialistes, no representen fonamentalment una *reacció* d'immenses proporcions? Qui ens assegura que la *raça dominadora* i conqueridora, la dels aris, no és sotmesa i abatuda

140 fins i tot des del punt de vista psicològic ...?) Crec que puc interpretar el mot llatí *bonus* [bo] com "aquell qui fa la guerra", en el pressupòsit que atribueixo amb raó el terme *bonus* a un més antic que era *duonus* (compareu *bellum amb duellum* i *duen-lum*, on em sembla que es conté aquell *duonus*). *Bonus*, per tant, seria l'home del desacord, de la desunió (*duo*), l'home de la guerra. Hom veu allò que a la Roma antiga feia en un home la seva "bondat". Considerem el mateix mot alemany bo (*gut*). ¿No podria significar l'home "*diví*"

145 (*den göttlichen*), l'home "de raça divina" (*göttlichen Geschlechts*)? ¿No podria ser el mateix mot que el nom popular (originàriament aristocràtic) dels gots (*Gotten*)? Exposar els motius d'aquest pressupòsit no pertany a la finalitat d'aquesta exposició ...

6 Pel que fa a aquesta norma, referent al fet que el concepte de primàcia política sempre es converteix en un concepte de primàcia psíquica, no és pas de bell antuvi una excepció (per bé que dóna

150 peu a les excepcions) que la casta suprema fos ensem la casta *sacerdotal* i que, consegüentment, preferís com a qualificació general de la seva casta un predicat que recordés la seva funció sacerdotal. Aquí s'enfronten per primera vegada, per exemple, els mots "pur" i "impur" com a signes distintius de l'estat o de la condició socials. Igualment, es desenvolupen aquí més tard un "bo" i un "dolent" en un sentit que ja no es refereix a l'estat o a la condició. A més a més, hom ha de prevenir-se contra el fet de prendre per

155 endavant aquests conceptes de "pur" i "impur" d'una manera massa generosa, massa àmplia i completament simbòlica. Més aviat, tots els conceptes de la humanitat més antiga foren concebuts de bon començament, en una mesura que gairebé no podem imaginar-nos, d'una forma tosca, barroera, superficial, esquifida, concretament i especialment *contrària a qualsevol simbolisme*. El "pur" és de bell principi simplement un home que es renta, que s'absté de certs menjars que comporten algunes malalties de la pell,

160 que no dorm amb les dones brutes del poble baix, que avorreix la sang. És això i res més, no gaire més. D'altra banda, per tota la mena d'una aristocràcia essencialment sacerdotal s'aclareix sens dubte perquè precisament en aquest punt pogueren aguditzar-se i fer-se íntimes d'una forma perillosa les contraposicions dels valors. De fet, a causa d'aquestes contraposicions s'obriren a l'últim avencs entre home i home que ni tan sols un Aquil·les del lliure pensament aconseguiria de superar sense esgarriar-se.

165 De bon començament hi hagué quelcom que *no era sa* en aquelles aristocràcies sacerdotals i en els costums que imperaven en el seu interior, costums apartats de l'acció, en part tramadors i en part explosius pel que

fa al sentiment, la conseqüència dels quals és aquella neurastènia i aquella afecció intestinal que afecten gairebé d'una forma inevitable els sacerdots de totes les èpoques. Nogensmenys, pel que fa a allò que ells mateixos van descobrir com a remei contra aquesta afecció llur, ¿no cal dir que en els seus efectes s'ha manifestat al capdavant cent vegades més perillós que la malaltia que havia de guarir? La mateixa humanitat encara pateix els efectes d'aquest tractament eixalavat dels sacerdots. Pensem, per exemple, en certes formes de dieta (prohibició de menjar carn), en el dejuni, en la continència sexual, en la fugida "al desert" (isolament practicat per Weir Mitchell, per bé que certament sense la cura posterior d'engreixament i sobrealimentació en què es basa l'antídoto més eficaç contra qualsevol histèria de l'ideal ascètic). A això s'afegeix tota la metafísica dels sacerdots, enemiga dels sentits, capaç de crear éssers refinats i corromputs, el seu poder d'hipnotitzar-se a l'estil del faquir i del braman –Brahma emprat com a botó de vidre i idea fixa– i el sadollament darrer que només es pot comprendre en conjunt en relació amb la seva cura radical, amb el *no-res* (o bé Déu, ja que el desig d'una *unio mystica* [unió mística] amb Déu és el mateix que el desig que tenen els budistes del no-res, de la nirvana). Entre els sacerdots *tot* esdevé concretament més perillós, no solament la medicina i els remeis, sinó també l'orgull, la venjança, la sagacitat, el llibertinatge, l'amor, l'afany de poder, la virtut, la malaltia. Tanmateix, amb cert esperit de justícia podria afegir-se també que només en el camp d'aquesta forma existencial de l'home *essencialment perillosa*, la sacerdotal, l'home ha esdevingut en general *una bèstia interessant* i que només aquí l'ànima humana ha aconseguit una *fondària* en un sentit superior, fent-se *perversa*. Heus ací les dues formes fonamentals de la superioritat que ha tingut fins ara l'home sobre qualsevol altra bèstia ... !

185
7 Hom ja haurà endevinat amb quina facilitat la forma de valoració sacerdotal pot separar-se de la forma de valoració cavallerosa i aristocràtica, i convertir-se més tard en la seva contraposició. Això es fomenta especialment cada vegada que s'enfronten per gelosia la casta dels sacerdots i la casta dels guerrers, i no es volen posar d'acord pel que fa a l'honor i la glòria. Els judicis de valor dels cavallers i dels aristòcrates tenen com a pressupòsit una corporalitat plena de vigor, una salut florent, rica, fins i tot sobreixent, juntament amb allò que requereix la seva conservació: la guerra, l'aventura, la caça, la dansa, els torneigs i, en general, tot allò que implica en ell mateix una acció vigorosa, lliure, vivaç i alegre. La forma de valoració de la noblesa sacerdotal té, com ja hem vist, uns pressupòsits diferents: quan es tracta de guerra, tot li va malament! Com ja se sap, els sacerdots són els *enemics més perversos*. Per quina raó? Perquè són els més impotents. A partir d'aquesta impotència, l'odi esdevé en ells una cosa monstruosa i inquietant, es converteix en la cosa més espectral i verinosa. Els personatges de la història universal que han odiat més han estat sempre sacerdots, incloent-hi aquells qui han odiat amb més enginy: al costat de l'esperit de venjança sacerdotal, qualsevol altre esperit no té cap importància. La història de la humanitat seria una cosa completament estúpida sense l'esperit que li ha pervingut de part dels impotents. Considerem tot seguit l'exemple més rellevant. Tot el que s'ha fet a la terra contra "els nobles", "els poderosos", "els senyors", "els potentats" no val la pena de tractar en comparació amb allò que han fet contra ells els jueus: els jueus, aquell poble sacerdotal que en relació amb els seus enemics i subjugadors només sabé donar-se per ben satisfet al capdavant amb un capgirament radical de llurs valors, és adir, amb un acte de *venjança del tipus més espiritual*. Això és l'única cosa que esqueia precisament a un poble sacerdotal, al poble que tenia la dèria més reaccionària de venjar-se sacerdotalment. Han estat els jueus aquells qui amb una conseqüència aterridora i amb els ullals de l'odi més abismal (l'odi de la impotència) han gosat d'establir i de mantenir la inversió de l'equivalència aristocràtica dels valors (bo = noble = poderós = bell = feliç = estimat per Déu), és a saber: "Els bons només són els desgraciats. Els bons només són els pobres, els febles, els humils. Els pietosos i els beneïts per Déu també són només els qui pateixen, els desposseïts, els malalts, els lletjos. Només ells obtindran la felicitat eterna. Al contrari, vosaltres que sou nobles i poderosos sereu per sempre els perversos, els cruels, els cobejosos, els insaciabls, els ateus. Vosaltres sereu també eternament els dissortats, els maleïts i els condemnats ..." Ja se sap *qui* ha heretat aquest sistema de capgirament jueu ... Tocant a la iniciativa monstruosa i funesta fora de mida que prengueren els jueus amb aquesta declaració de guerra que és la més fonamental de totes, recordo una frase a la qual vaig arribar en una altra avinentesa (a *Més enllà del bé i del mal*), referent al fet que amb els jueus comença *la revolta dels esclaus pel que fa a la moral*, aquella revolta que té al darrera una història de dos mil anys i que actualment hem perdut de vista per la simple raó que triomfà ...

220 8 Però és que no ho enteneu? És que sou cecs i incapaços de veure una cosa que ha necessitat dos mil anys per a triomfar ...? No hi ha cap motiu per a meravellar-se'n: totes les coses que *duren molt temps* són difícils de veure, són difícils d'albirar. Tanmateix, això és el que s'esdevingué: del tronc de l'arbre de la venjança i de l'odi, de l'odi jueu, de l'odi més pregon i sublim, és a dir, de l'odi que produeix ideals i destrueix valors, de l'odi que mai no ha tingut parió a la terra, brostà una cosa igualment incomparable, un *nou amor*, l'amor més pregon i més sublim de totes les menes d'amor. I de quin altre tronc podia haver

brostat ... ? Que ningú no pensi, tanmateix, que brostà per exemple com la negació pròpia d'aquella set de
 225 venjança, com la contraposició de l'odi jueu! No. La veritat és la contrària! Aquest amor brostà d'ell com la
 seva corona, com la corona triomfant que s'eixamplava com més va més en la claredat més diàfana i a ple
 sol, un amor que en el reialme de la llum i de l'altura tendia amb el mateix deler als mateixos objectius
 d'aquell odi: a la victòria, a la depredació, a la seducció, amb el mateix afany amb què les arrels d'aquell odi
 s'endinsaven cada cop amb més penetració i cobejança en tot allò que tenia una fondària i era pervers.
 230 Aquell Jesús de Natzaret, com a evangeli vivent de l'amor, aquell "salvador" que portava la felicitat i la
 victòria als pobres, als malalts, als pecadors, ¿no fou precisament la seducció en la seva forma més
 inquietant i irresistible, la seducció i la marrada devers aquells mateixos
 235 valors *jueus* i aquelles mateixes innovacions de l'ideal? No aconseguí Israel, precisament amb la marrada
 d'aquell "salvador", d'aquell qui aparentment contradigué i dissolgué Israel, el darrer objectiu del seu desig
 sublim de venjança? No pertany a la màgia negra i oculta d'una política veritablement *elevada* de la
 venjança, d'una venjança prèsbita, subterrània, que ho arrabassa tot lentament i que ho calcula tot per
 endavant, el fet que el mateix poble d'Israel hagués de negar i de clavar en creu davant de tothom, com si
 fos el seu enemic mortal, el mateix instrument de la seva venjança, per tal que "tothom" , és a dir, tots els
 adversaris d'Israel, pogués picar a la insabuda aquest ham concret? D'altra banda, ¿és possible d'imaginar-
 240 se en general, a partir de qualsevol refinament de l'esperit, un ham *més perillós*? És possible d'imaginar-se
 quelcom que sigui igual en força seductora, embriagadora, narcotitzadora, depravadora, a aquell símbol de
 la "creu sagrada", a aquella paradoxa escruixidora d'un "Déu clavat en creu" , a aquell misteri d'una crueltat
 inimaginable en darrer terme , tan manifesta, i d'una auto crucifixió de Déu *destinada a la salvació de l'home ...?*
 Si més no, és veritat que *sub hoc signo* Israel ha anat triomfant sempre fins ara, amb la seva venjança i amb la
 seva inversió de tots els valors, sobre tots els altres ideals, sobre tots els ideals *més nobles* ...

245 **9** "—Però, ¿per què parleu vós encara d'ideals *més nobles*? Acceptem els fets: ha vençut el poble —o «els
 esclaus», o «la plebs», o «el ramat», o com vulgueu anomenar-ho— i, si això s'ha esdevingut mitjançant els
 jueus, oïdàl, aleshores és que dins la història universal cap poble mai no havia tingut una missió com
 aquesta. «Els senyors» han perdut. Ha guanyat la moral de l'home vulgar. Hom pot prendre alhora aquesta
 250 victòria com un enverinament de la sang (ja que ha barrejat i confós les races). No ho nego. Però, sens
 dubte, aquesta intoxicació *ha reeixit*. L'«alliberament» del gènere humà (és a dir, el seu alliberament pel que
 fa als «senyors») va per bon camí. Palesament tot esdevé jueu, o cristià, o plebeu (tant se val quin mot
 s'empril). L'anadura d'aquest enverinament a través de tot el cos de la humanitat sembla impossible
 d'aturar. Des d'ara el seu ritme i la seva marxa poden ser fins i tot cada cop més lents, més subtils, més
 255 inoïbles, més prudents. Tenen molt de temps per endavant ... En aquest sentit, ¿correspon encara
 actualment a l'Església una tasca *necessària*? Té encara en general un dret a l'existència o bé hom en podria
 prescindir? *Quaeritur* [es pregunta]. Sembla que més aviat frena i impedeix aquella anadura, en lloc d'activar-
 la? Això, tanmateix, podria constituir precisament la seva utilitat... Sens dubte, a poc a poc es va tornant
 una cosa matussera i basta que repugna a una intel·ligència delicada, a un gust pròpiament modern. No
 260 hauria de refinar-se una mica, si més no ...? Actualment, en lloc de seduir, aliena ... Si l'Església no existís,
 ¿qui de nosaltres seria de fet un lliure pensador? Allò que ens repugna és l'Església, *no pas* el seu verí ...
 Deixant de banda l'Església, també nosaltres apreciem aquest verí...—" Aquesta és la cloenda a les meves
 paraules per part d'un "lliure pensador", d'una bèstia honrada, tal com ho ha provat prou, d'un demòcrata
 a més a més. M'havia escoltat fins ara i no suportava sentir el meu silenci, ja que en aquest punt he de
 callar moltes coses.

265 **10** La revolta dels esclaus en la moral comença quan el mateix *ressentiment* esdevé creador i genera
 valors, el ressentiment d'aquells éssers privats de la veritable reacció, la de l'activitat, que només es
 consideren indemnitzats mitjançant una venjança imaginària. Mentre que qualsevol moral noble sorgeix
 d'una afirmació triomfant de la seva pròpia essència, la moral dels esclaus nega de bon començament
 270 qualsevol "exterioritat", qualsevol "alteritat", qualsevol "negació de la pròpia essència", i *aquest* fet de negar
 és el seu acte creador. Aquest capgirament de la visió que estableix valors —aquesta direcció *necessària*
 devers l'exterior, en lloc de dirigir-se devers la pròpia essència— pertany d'una manera concreta al
 ressentiment. Per tal de néixer, la moral dels esclaus requereix sempre en primer lloc un món contrari i
 extern. Psicològicament parlant, requereix estímuls externs per tal d'actuar en general. Radicalment, la seva
 275 acció és una reacció. El cas contrari s'esdevé en la forma noble de valoració: actua i creix espontàniament,
 cerca la seva contraposició únicament per afirmar-se ella mateixa d'una manera encara més agraïda, encara
 més joiosa. La seva concepció negativa referent a allò que és "baix", "vulgar", "dolent", constitueix només
 una pàl·lida i tardana imatge de contrast en relació amb la seva positiva concepció fonamental , amarada
 per complet de vida i de passió: "Nosaltres, els nobles, els bons, els bells, els feliços!" Quan la forma noble
 280 de valoració atempta i pecca contra la realitat, això s'esdevé en relació amb l'esfera que *no* coneix prou, que

rebutja certament de conèixer veritablement: en certes circumstàncies no comprèn l'esfera que menysprea, la de l'home vulgar, del poble baix. D'altra banda, cal considerar que en tot cas el sentiment de menyspreu, de la mirada desdenyosa, de la mirada de superioritat, fins i tot suposant que *falsegi* la imatge d'allò que menysprea, restarà molt lluny d'aquella falsificació amb la qual l'odi reprimat, la venjança de l'impotent, maltracta el seu adversari –*in effigie*, naturalment. De fet, en el menyspreu es barreja massa negligència, massa despreocupació, massa desatenció i impaciència, àdhuc massa autosatisfacció, perquè sigui capaç de transformar el seu objecte en una veritable caricatura i en un monstre. No poden vorejar-se, certament, les *nuances* [matisos] gairebé benivolents que l'aristocràcia grega, per exemple, posa en tots aquells mots amb els quals es distingeix ella mateixa del poble baix. És curiós de veure com s'endolceixen constantment els termes i com s'hi barreja una mena de compassió, de consideració, de tolerància, fins a l'extrem que quasi tots els mots que es refereixen a l'home vulgar han esdevingut a l'últim expressions equivalents d'"infeliç", "digne de compassió" (vegeu δειλός [poruc], δέλαιος [covard], πονηρός [vil], μοχθηρός [miserable]); d'aquests mots, els dos darrers qualifiquen pròpiament l'home vulgar com a esclau que treballa i animal de càrrega). És curiós d'observar, d'altra banda, com els termes "dolent", "baix", "infeliç" mai no deixaren de sonar a l'oïda grega amb *un to*, amb una tonalitat, en què prepondera el sentit d'"infeliç". Això és una peça heretada de l'antiga forma de valoració aristocràtica, més noble, que ni tan sols en el menyspreu no es nega ella mateixa (els filòlegs han de recordar en quin sentit s'empren οἴζυρος [miserable], ἀνολβος [desgraciat], τλήμων [resignat], δυστυχεῖν [fracassar, tenir mala sort], ξυμφορὰ [dissort, misèria]). Els "ben nascuts" es *consideraven* precisament com els "feliços". No havien de construir artificiosament la seva felicitat tot mirant els seus enemics, no s'havien de creure de tant en tant que eren feliços, no havien de *dir-se una mentida* (com ho acostumen de fer totes les persones que tenen ressentiment). De la mateixa manera, com a homes opulents, carregats de força i, per tant, *necessàriament* actius, no sabien destriar l'acció de la felicitat –segons ells, el fet de ser actiu anava inclòs necessàriament en la felicitat (d'aquí ve l'expressió εὖ πράττειν [obrar bé, trobar-se bé de salut]. Tot això es contraposa en gran mesura a la "felicitat" concebuda en el grau dels impotents, dels oprimits, dels qui pateixen les úlceres produïdes per sentiments plens de verí i d'enemistat, segons els quals la felicitat es produeix essencialment com una narcosi, una anestèsia, una tranquil·litat, una pau, un "descans sabàtic", una distensió de les facultats anímiques i un estirament de tots els membres, en un mot, com una cosa *passiva*. Mentre que l'home noble viu davant seu amb una confiança i una sinceritat (el terme γενναῖος "aristòcrata de naixement", remarca la *nuance* [matis] "sincer" i fins i tot "ingenu"), l'home del ressentiment no és sincer, ni ingenu, ni honrat ni directe amb ell mateix. La seva ànima *mira amb cobejança*, el seu esperit estima els amagatalls, els camins secrets i les portes del darrera, és atret per tot allò que és ocult com si fos el *seu* món, la *seva* seguretat, el *seu* alleujament. Sap de callar, de no oblidar, d'esperar, d'empetitir-se de tant en tant, d'humiliar-se. Una raça com aquesta, la dels homes del ressentiment, ha d'esdevenir necessàriament al capdavant *més intel·ligent* que qualsevol raça noble. Honora també la intel·ligència en una mesura completament diferent, és a dir, com una condició existencial de primera categoria. En canvi, en els homes nobles la intel·ligència té un lleu regust de luxe i de refinament en ella mateixa –aquí precisament no és pas ni de lluny tan fonamental com la perfecta seguretat pel que fa a la funció dels instints *inconscients* que ho regulen tot o bé fins i tot certa negació de la intel·ligència, com és ara el fet d'acarar valerosament i directa el perill, l'enemic, o aquella rauxa exaltada pel que fa a la còlera, a l'amor, a la veneració, a l'agraïment i a la venjança, per la qual han estat reconegudes les ànimes nobles en totes les èpoques. El mateix ressentiment de l'home noble, quan s'hi presenta, es duu a terme i s'exhaureix mitjançant una reacció immediata que, per tant, no *enverina*. D'altra banda, ni tan sols no es presenta en innumerable casos en què esdevé inevitable tocant a tots els febles i impotents. El fet de no poder prendre seriosament durant massa temps els propis enemics, els propis tràngols, àdhuc els propis *crims*, constitueix el signe de naturaleses fortes i plenes en les quals hi ha un escreix d'energia plàstica que refà, que regenera, que fins i tot oblida (un bon exemple del món modern n'és Mirabeau, el qual no recordava els insults ni les infàmies que hom cometia amb la seva persona i que, per tant, no podia perdonar únicament perquè... ho oblidava tot). Un home d'aquesta mena es desempallega *d'un sol* cop de moltes bestioles que en altres individus s'amaguen dissimuladament. Només aquí és possible també, tot suposant que sigui possible en general a la terra, el veritable "*amor* als propis enemics". Que en té, de respecte, pels seus enemics un home noble! I aquest respecte constitueix ja un pont que emmena devers l'amor. .. L'home noble exigeix que l'enemic sigui una mena de distinció de la seva pròpia persona, no suporta cap altre enemic que aquell en el qual no hi ha res de menyspreable, sinó *moltes coses* respectables. Imaginem-nos, al contrari, "l'enemic" tal com el concep l'home del ressentiment. En això consisteix precisament el seu acte, la seva creació. Ell ha concebut "l'enemic pervers", "*el pervers*" per antonomàsia, i concretament com a concepte fonamental a partir del qual s'imagina fins i tot com a imatge invertida i contraposada un "home bo" ... , que és ell mateix!

11 En l'home noble s'esdevé exactament el contrari: concep la idea fonamental de "bo" d'una forma
340 prèvia i espontània, és a dir, a partir de la seva pròpia persona, i només a partir d'això es fa una idea d'allò
que és "dolent". Aquest concepte de "dolent" d'origen noble i aquella idea de "pervers" sorgida de la
perola de cervesa que és l'odi insaciable –el primer concepte és una creació posterior, una cosa secundària,
un color complementari, mentre que el segon concepte és quelcom d'original, el començament, *l'acte*
345 "dolent" i "pervers", es contraposen en aparença a la mateixa idea de "bo". Tanmateix, la idea de "bo" *no*
és la mateixa. Basta que hom es preguntí *qui* és pròpiament "pervers" en el sentit de la moral del
ressentiment. La resposta estricta és aquesta: precisament l'"home bo" de l'altra moral, precisament el
noble, el poderós, el dominador, simplement acolorat, interpretat i vist de reüll per la mirada plena de verí
350 del ressentiment. En aquest punt, no volem negar una cosa: aquell qui ha conegut els "homes bons"
només com a enemics, també no ha conegut res més que enemics *perversos*, i els mateixos homes que foren
reprimits d'una forma tan dura per la moralitat, per la veneració, pels costums, per l'agraïment i sobretot
per la vigilància mútua, per la rivalitat *inter pares* [entre iguals], aquells homes que d'altra banda es
manifestaren en llur capteniment mutu amb una tendència tan creadora pel que fa a la consideració envers
355 els altres, a l'autodomini, a la delicadesa, a la fidelitat, a l'urc i a l'amistat, no són molt millors cap enfora,
allí on està l'element aliè, allí on comença *la* naturalesa aliena, que bèsties de rapinya deixades en llibertat.
Allí gaudeixen de la llibertat tocant a qualsevol obligació social, a la selva s'alliberen de la tensió que
produeixen una reclusió i un tancament excessius en la pau de la comunitat, *tornen* a la innocència pròpia
de la consciència de les bèsties de rapinya, com a monstres alegres i contents que retornen tal vegada d'un
360 seguit horrible d'assassinats, d'incendis, de violacions, de tortures, amb una insolència i una serenitat
anímica similars a les dels estudiants que només han fet una entremaliadura, convençuts que els poetes
tindran altra vegada quelcom per a cantar i per a lloar durant molt temps. A la base de totes aquestes races
nobles no es pot deixar de reconèixer la bèstia de rapinya, l'esplèndida *bèstia rossa* que vagareja cobejant
despulles i victòries. De tant en tant cal que aquesta base oculta es descarregui. La bèstia ha de sortir fora
365 altra vegada, ha de tornar de bell nou a la selva. En aquesta necessitat tots són iguals: l'aristocràcia romana,
l'àrab, la germànica, la japonesa, els herois homèrics, els vikings escandinaus. Pertot arreu a on han anat, les
races nobles han deixat el concepte "bàrbar" en tots els seus vestigis. Fins i tot en la seva cultura més
enlairada es descobreix una consciència d'aquest fet i una autosatisfacció (per exemple, quan Pèricles diu
als seus atenesos en aquella cèlebre oració fúnebre: "La nostra gosadia ha penetrat en totes les terres i en
370 tots els mars, deixant pertot monuments perdurables tant pel que fa al bé *com pel que fa al mal*"). Aquesta
"gosadia" de les races nobles, que es manifesta d'una forma esbojarrada, absurda, sobtada, el caràcter
imprevisible i inversemblant de llurs empreses –Pèricles remarca amb orgull la ὀλιθυμία [despreocupació]
dels atenesos–, llur indiferència i llur menyspreu pel que fa a la seguretat, al cos, a la vida, a la comoditat, la
seva joia espantosa i la profunditat del plaer que senten en totes les seves destruccions, en totes les
375 voluptuositats que experimenten en la victòria i en la crueltat: tot això es resumí per part d'aquells qui ho
patiren en la imatge del "bàrbar", de l'"enemic pervers", com és ara el "got", el "vàndal". La profunda i
gèlida desconfiança que suscita l'alemany així que arriba al poder, com torna a passar ara, continua essent
un residu d'aquella terror inextingible amb què Europa ha contemplat durant segles la fúria de la bèstia
rossa germànica (per bé que entre els antics germànics i nosaltres, els alemanys, gairebé no hi ha cap
parentesc ideològic, com tampoc cap parentesc sanguini). Una vegada vaig posar en relleu la perplexitat
380 d'Hesíode quan reflexionava sobre el decurs de les èpoques culturals i intentava d'expressar-les a base de
l'or, de l'argent i del bronze. No sabé desfer la contradicció que li oferia el món d'Homer, tan magnífic,
però també alhora tan horrorós i violent, sinó fent d'una sola època dues èpoques diferents que aleshores
situà en relació correlativa: en primer lloc l'època dels herois i dels semidéus de Troia i de Tebes, tal com
385 aquell món havia restat en la memòria de les generacions nobles que tenien en ell llurs avantpassats, i en
segon lloc l'època de bronze, tal com aquell mateix món apareixia als ulls dels qui descendien dels
humiliats, dels depredats, dels maltractats, dels exiliats, dels venuts com a esclaus, com una època de
bronze, tal com hem dit, dura, freda, cruel, sense sentiment i sense consciència, que tot ho xemica i amara
de sang. Encara que fos veritat allò que avui dia es considera en tot cas com una "veritat", és a saber, que
390 el *sentit de qualsevol cultura* sigui precisament el d'extreure de l'animal de rapinya anomenat "home" un animal
mansuet i civilitzat, un *animal domèstic*, indubtablement caldria considerar tots aquells instints de reacció i de
ressentiment amb l'ajut dels quals foren humiliades i dominades al
capdavall les generacions nobles, conjuntament amb els seus ideals, com els autèntics *instruments de la*
cultura. Amb Això, tanmateix, no s'hauria dit pas encara que els *portadors* d'aquells instints representin
alhora personalment la cultura. El contrari no seria solament probable. No. Actualment és quelcom de
395 *palès!* Aquests portadors dels instints que humilien i que cobegen un rescabament, els descendents de tot
esclavatge, europeu i no europeu, i especialment de qualsevol població preària, representen *l'endarreriment*
de la humanitat! Aquests "instruments de la cultura" són un fet vergonyós de l'home i, en general, són més

aviat una sospita, un argument contrari a la "cultura"! Hom pot sentir-se amb tot el dret de témer encara i capguardar-se de la bèstia rossa que es troba al fons de totes les races nobles. Això no obstant, ¿qui no preferiria cent vegades més témer, si alhora pot meravellar-se, que no pas *deixar de tenir* por, però no poder alliberar-se mai més de la visió fastigosa dels descastats, dels éssers empetitits, atrofiats, enverinats? I no constitueix això *la nostra* fatalitat? Què produeix actualment la repugnància que *nosaltres* sentim envers "l'home"? Perquè no hi ha cap dubte que nosaltres *patim* per l'home. *No* es tracta de por. Es tracta més aviat que ja no tenim res a témer en l'home, que el verm de l'"home" es troba i formigueja en primer terme, que l'"home mansuet", l'home irremissiblement mediocre i ensopit, hagi après a sentir-se com objectiu i cimall, com sentit de la història, com "home superior", que tingui certament un dret de considerar-se d'aquesta manera, per tal com se sent lluny de la multitud de descastats, malalts, cansats, desgastats, a què actualment comença a pudir Europa, i per tant com una cosa si més no relativament encertada, si més no capaç encara de viure, si més no capaç de dir sí a la vida ...

12 No puc reprimir en aquest punt un sanglot ni malmetre una darrera esperança. Què és concretament allò que em resulta totalment insuportable? Què és allò que únicament no puc destruir, que m'ofega i em fa sedejar mortalment? Es tracta d'una atmosfera dolenta, d'una atmosfera dolenta! Es tracta del fet que una cosa descastada es trobi al meu costat, que hagi d'olorar les vísceres d'una ànima descastada ... ! D'altra banda, ¿què no suporta hom pel que fa a necessitats, privacions, mal temps, malalties, cansaments, isolaments? Al capdavant hom s'acostuma a tot, des del moment que ha nascut per a una existència subterrània i combativa. Hom es revela cada cop de bell nou, experimentant contínuament la seva hora daurada de la victòria. I aleshores hom es troba allí tal com ha nascut: increbantable, amb tibantor, disposat a assolir quelcom de nou, quelcom de més difícil encara, quelcom de més llunyà, igual com un arc que no fa res més que tibar-se amb més força quan experimenta qualsevol necessitat. De tant en tant, nogensmenys, concediu-me –suposant que hi hagi deesses celestials que concedeixin coses més enllà del bé i del mal– una sola visió. Concediu-me *una sola* visió tocant a quelcom perfecte, a quelcom definitivament acabat, feliç, poderós, victoriós, a quelcom que encara es pugui témer! Concediu-me la visió d'un home que justifiqui l'home, d'un home que circumstancialment i sortosa sigui un ésser complementari i salvífic a causa del qual hom pugui conservar *la fe en l'home* ...! La situació, doncs, és aquesta: el fet d'empetitir i d'igualar l'home europeu oculta el perill més gran que *tenim*, ja que aquesta visió cansa ... Actualment no albirem res que desitgi ser més gran. Sospitem que tot s'ensorra, que tot s'ensorra com més va més, fent-se més subtil, més bondadós, més intel·ligent, més agradable, més mediocre, més indiferent, més xinès, més cristià. No hi ha cap dubte que l'home cada cop és "millor" ... Aquí rau precisament la fatalitat d'Europa. Juntament amb el temor envers l'home, hem perdut també l'amor envers ell, el respecte, l'esperança i el desig. Des d'ara la visió de l'home cansa. En què consisteix actualment el nihilisme, si no és concretament *això* ...? Ens hem cansat *de l'home* ...

13 Però tornem al punt que havíem deixat. El problema de *l'altre* origen d'allò que és "bo", d'allò que és bo tal com s'ho imagina l'home del ressentiment, exigeix una conclusió final. No pot sorprendre el fet que els anyells siguin rancorosos envers les grans aus de rapinya. L'única cosa que no es pot fer raonablement és retreure a les grans aus de rapinya el fet que s'emportin uns quants anyells petits. I quan els anyells es diuen entre ells: "Aquestes aus de rapinya són perverses. Per tant, ¿no ha de ser bo un anyell, l'ésser que es diferencia més d'una au de rapinya i que és gairebé la seva antítesi?", no és possible d'objectar res a l'establiment d'aquest ideal, llevat que les aus de rapinya els esguardaran d'una forma sorneguera i tal vegada es diran entre elles: "*Nosaltres* no sentim cap rancor envers aquests anyells bons, sinó que fins i tot els estimem, car no hi ha res que sigui tan saborós com un anyell tendre." El fet d'exigir de la força que *no* es manifesti com a força, que no vulgui dominar, que no vulgui humiliar, que no vulgui manar, que no sedegi enemics, ni resistències, ni triomfs, és tan absurd com el fet d'exigir de la feblesa que es manifesti com a força. Una quantitat determinada de força és igual a una quantitat determinada de tendència, de voluntat i d'acció. De fet, no és res més que aquesta mateixa tendència, aquesta mateixa voluntat, aquesta mateixa acció, i només pot semblar una altra cosa a causa de la seducció exercida pel llenguatge (i pels errors fonamentals de la raó que s'hi petrifiquen), el qual entén i malentén que qualsevol acció es troba condicionada per un agent, per un "subjecte". És un fenomen semblant a com la gent separa el llamp de la seva llampada i considera la darrera com un *acte*, com l'acció d'un subjecte que s'anomena llamp. De la mateixa manera, la moral del poble separa també la força de les manifestacions de la força, com si darrera d'allò que és fort hi hagués un substrat indiferent, *capaç de decidir lliurement* si manifesta la seva força o si no la manifesta. Aquest substrat, tanmateix, no existeix. No hi ha cap "ésser" darrera del fet, de l'acció, de l'esdeveniment. "L'agent" ha estat afegit simplement a l'acció. L'acció ho és tot. La gent duplica en el fons l'acció: quan el llamp resplendeix, creu que es tracta de dos actes. El mateix esdeveniment l'estableix de primer com a causa i després també com el seu efecte. Els físics no procedeixen millor quan afirmen que

"la força mou, la força causa" i frases similars. La nostra ciència en conjunt, malgrat tota la seva fredor, malgrat la seva llibertat pel que fa al sentiment, es troba encara sota l'influx de la seducció del llenguatge i no s'ha alliberat de les criatures falses que s'hi han ficat, no s'ha alliberat dels

"subjectes" (l'àtom, per exemple, és una d'aquestes criatures falses, com també ho és "la cosa en si" de
460 Kant). No ha d'estranyar-nos, doncs, el fet que els sentiments reprimits i aprivats ocultament de la venjança i de l'odi emprin aquesta fe en benefici propi ni que, al capdavall, no en mantinguin cap altra amb tanta fervor com la que sosté que *el fort és lliure* de ser feble i l'au de rapinya, lliure de ser anyell. D'aquesta manera, aconsegueixen el dret d'*imputar* a l'au de rapinya el fet de ser au de rapinya ... Quan els oprimits, els humiliats, els violentats parlen entre ells, moguts per l'astúcia venjativa de la impotència, i diuen: "Siguem
465 diferents dels perversos, és a dir, bons! I bo és aquell qui no viola, qui no fa mal a ningú, qui no ataca, qui no es rescabala, qui atorga la venjança a Déu, qui s'amaga com nosaltres, qui s'aparta de qualsevol cosa perversa i no exigeix gaire a la vida, igual com nosaltres, els pacients, els humils, els justos", si s'escolten aquestes paraules d'una manera freda i sense cap animadversió, pròpiament no signifiquen res més que això: "Nosaltres, els febles, som veritablement
470 febles. És bo, doncs, que no fem res *que signi inadequat a les nostres forces*. " Però aquesta acerba constatació de la realitat, aquesta intel·ligència de mínima categoria que fins i tot la tenen els insectes (els quals en un perill molt gran es fan el mort, per tal de no fer "massa"), s'ha revestit gràcies al poder que té la impotència de falsificar-ho tot i de mentir-se amb el faust de la virtut que renuncia, que calla i que espera, com si la mateixa feblesa del feble —és adir, la seva essència, la seva actuació, la seva única realitat sencera, inevitable,
475 inextingible— fos un mèrit voluntari, quelcom pretès, elegit, un *acte*, un *guany*. Aquesta mena d'home *necessita* la fe en el "subjecte" indiferent, capaç d'elegir lliurement, en virtut d'un instint d'autoconservació, d'autoafirmació, en el qual qualsevol mentida intenta santificar-se. El subjecte (o bé, per tal de parlar d'una forma més popular l'*ànima*) ha estat potser per això el dogma millor que ha existit a la terra, ja que a la quantitat enorme dels mortals, als febles i als oprimits de tota mena, feia possible aquell sublim auto
480 engany que consisteix a interpretar la mateixa feblesa com llibertat i llur manera de ser concreta i determinada com un *mèrit* i un *guany*.

14 —Vol algú mirar cap avall i contemplar el misteri de com es *fabriquen els ideals* a la terra? Qui té valor per a fer-ho ...? Esplèndid! Aquí la mirada s'obre vers aquest obrador fosc. Espereu una mica, senyor Indiscret i Temerari. Els vostres ulls han d'acostumar-se primerament a aquesta llum falsa que s'irisa ...
485 Així! Prou! Ara parreu! Què s'esdevé al dessota? Expliqueu allò que veieu, vós que sou l'home de la curiositat més perillosa. Ara sóc *jo* el qui escolta.

—No veig res, però molt millor. Es tracta d'un murmuri i d'un xiuxiueig cauts, malignes, suaus, que provenen de tots els angles i de tots els racons. Em sembla que hom diu mentides. Una suavitat dolça s'enganxa a cada so. No hi ha dubte que la feblesa ha de convertir-se fal·laçment en *mèrit* i *guany*. És
490 exactament tal com vós heu dit.

—Endavant!

—I la impotència que no es rescabala es converteix en "bondat", la baixesa plena de temença es converteix en "humilitat", la submissió a aquells qui s'odia es converteix en "obediència" (és a dir, obediència a un del qual diuen que mana i determina aquesta submissió, a un que anomenen Déu). Allò
495 que és inofensiu en el feble, la mateixa covardia, que en té molta, la seva actitud d'esperar a la porta, la seva actitud d'haver d'esperar necessàriament, rep aquí un bon nom: el de "paciència", i s'anomena també *la* virtut. El fet de no poder venjar-se s'anomena no voler venjar-se i fins i tot potser perdó ("com que ells no saben pas el que fan, només nosaltres sabem el que *ells* fan!"). Hom parla també de l'"amor als seus enemics" i, a més a més, sua.

500 —Endavant!

—No hi ha cap dubte que tota aquesta gent que murmura i ho falsifica tot és miserable, per bé que s'apleguen i s'escalfen mútuament. Em diuen, tanmateix, que la seva misèria és una elecció i una distinció de Déu, que hom pega als gossos que més estima. Diuen també que tal vegada aquesta misèria és una preparació, una prova, un ensenyament. Potser és més que tot això. Potser és quelcom que dia serà
505 compensat i pagat amb interessos enormes, no en or, sinó en felicitat. Això ho anomenen "la benaurança".

—Endavant!

—Ara em volen fer creure que ells no solament són millors que els poderosos, que els senyors de la terra, els gargalls dels quals han de llepar (*no* per por, certament, no per por, sinó perquè Déu ordena de respectar qualsevol superioritat), em volen fer creure que no solament són millors, sinó que també són
510 més "feliços" o, si més no, que un dia seran més feliços. Prou, tanmateix, prou! No puc suportar-ho més. És una atmosfera dolenta. Una atmosfera dolenta! Em fa l'efecte que aquest obrador on *es fabriquen ideals* put a mentides manifestes.

—No! Espereu una mica! Encara no heu dit res de l'obra mestra d'aquests nigromàntics que

515 produeixen blancor, llet i innocència a base de tot allò que és negre. ¿No heu notat quina és la seva plenitud pel que fa al refinament? No heu notat quin és el seu tripijoc propi d'artistes, tan agosarat, tan fi, tan enginyós, tan mentider? Pareu esment! Aquestes bèsties de celler, plenes de venjança i d'odi, ¿què en fan concretament, de la venjança i de l'odi? Heu sentit alguna vegada aquests mots? Si haguéssiu de refiar-vos únicament de les seves paraules, ¿sospitaríeu que us trobeu manifestament enmig dels homes del ressentiment?

520 –Ja ho entenc. He d'obrir de bell nou les meves oïdes (ai!, ai!, ai! i *tancar* el nas). Ara sento per primera vegada allò que ja deien tan sovint: "Nosaltres, els bons, *nosaltres som els justos*. " Allò que exigeixen no ho anomenen rescabament, sinó "el triomf de la *justícia*". Allò que odien no és el seu enemic, no. Ells odien la "*injustícia*", l'"ateisme". Allò que creuen i esperen no és l'esperança de la venjança, l'embriaguesa de la venjança dolça (Homer ja l'anomenava "més dolça que la mel"), sinó la victòria de Déu, la victòria del Déu *just* sobre els ateus. Allò que només poden estimar a la terra no són pas els seus germans en l'odi, sinó els seus "germans en l'amor", tal com ells diuen, tots els bons i justos que hi ha a la terra.

525 –I com anomenen allò que els serveix de consol enfront de tots els patiments de la vida, llur fantasmagoria tocant a la felicitat futura viscuda per endavant?

530 –Com l'anomenen? Ho he sentit bé? L'anomenen "el judici final", la vinguda del *seu* reialme, del "reialme de Déu". *Mentrestant*, tanmateix, viuen "en la fe", "en l'amor", "en l'esperança".

–Prou! Prou! Ja n'hi ha prou!

15 En la fe en què? En l'amor envers què? En l'esperança de què? De tant en tant aquests febles volen ser també els forts i no hi ha dubte que algun dia ha d'arribar també el *seu* "reialme", anomenat entre ells simplement "el reialme de Déu", tal com hem dit. En tot són molt humils! Per tal d'experimentar *això*, cal viure molt temps, dellà la mort. Cal la vida eterna per tal de poder recompensar també eternament en el "reialme de Déu" aquella vida a la terra "en la fe", "en l'amor", "en l'esperança". Però, ¿què ha de recompensar-se? Amb què ha de recompensar-se ... ? Em fa l'efecte que el Dant s'errà grollerament quan, amb una ingenuïtat que inspira horror, posà damunt la porta del seu infern aquella inscripció: "A mi també em creà l'amor etern." En tot cas, damunt la porta del paradís cristià i de la seva "benaurança eterna" hi 540 escauria millor i amb més dret aquesta altra inscripció: "A mi també em creà *l'odi* etern." I això tot suposant que una veritat pugui col·locar-se damunt la porta que mena a una mentida! Perquè, ¿en *què* consisteix la benaurança d'aquell paradís ... ? Potser nosaltres mateixos ja ho endevinaríem. Tanmateix, és millor que ens ho testimonii expressament una autoritat que no pot menysprear-se pel que fa a aquestes 545 qüestions: Tomàs d'Aquino, el gran mestre i sant. "*Beati in regno coelesti*", diu amb una dolcesa similar a la d'un anyell, "*videbunt poenas damnatorum, ut beatitudo illis magis complacereat*" [Els benaurats veuran al reialme celestial les penes dels condemnats per tal que els satisfaci més llur benaventurança]. ¿O voleu sentir-ho en un to més enèrgic, de llavis per exemple d'un victoriós pare de l'Església que dissuadia els seus cristians de participar en les voluptuositats cruels dels espectacles públics? ¿Per què, concretament? "La fe ens ofereix, certament, molt més" –diu a *De spectac.* c. 29 ss. –, "*quelcom molt més fort*. Gràcies a la redempció tenim, 550 certament, al nostre abast uns gaudis totalment diferents. En lloc d'atletes, tenim els nostres màrtirs. Si volem sang, tenim de fet la sang de Crist ... Però, quines coses úniques ens esperen el dia del seu retorn, el dia del seu triomf!" I continua dient aquell visionari enartat: "*At enim supersunt alia spectacula, ille ultimus et perpetuus iudicii dies, ille nationibus insperatus, ille derisus, cum tanta saeculi vetustas et tot ejus nativitates uno igne haurientur. Quae tunc spectaculi latitudo! Quid admirer! Quid rideam! Ubi gaudeam! Ubi exultem, spectans tot et tantos reges, qui in coelum recepti nuntiabantur, cum ipso Jove et ipsis suis testibus in imis tenebris congemescerent! Item praesides*" (els governadors provincials) "*persecutores dominici nominis saevioribus quam ipsi flammis saevierunt insultantibus contra Christianos liquescentes! Quos praeterea sapientes illos philosophos coram discipulis suis una conflagentibus erubescerent, quibus nihil ad deum pertinere suadebant, quibus animas aut nullas aut non in pristina corpora rediluras affirmabant! Etiam poetas non ad Rhadamanti nec ad Minois, sed ad inopinati Christi tribunal palpitantes! Tunc magis tragoedi audiendi, magis scilicet vocales*" (com millor sigui la veu, més forts seran els crits) "*in sua propria calamitate; tunc histriones cognoscendi, solutiores multo per ignem; tunc spectandus auriga in flammae rota totus rubens, tunc xystici contemplandi non in gymnasiis, sed in igne jaculati, nisi quod ne tunc quidem illos velim vivos, ut qui malim ad eos potius conspectum insatiabilem conferre, qui in dominum desaevierunt. «Hic est ille», dicam, «fabri aut quaestuariae filius»" (a partir d'aquí Tertul·lià es dirigeix als jueus, com ho palesa tot el que ve a continuació i especialment 565 aquesta darrera qualificació de la mare de Jesús, coneguda pel Talmud), "*«sabbati destructor. Samarites et daemonium habens. Hic est, quem a Juda redemistis, hic est ille arundine et colaphis diverberatus, sputamentis dedecoratus, felle et aceto potatus. Hic est, quem clam discentes subriperunt, ut resurrexisse dicatur vel hortulanus detraxit, ne lactucae suae frequentia commeantium laederentur.» Ut talia spectes, ut talibus exultes, quis tibi praetor aut consul aut quaestor aut sacerdos de sua liberalitate praestabit? Et tamen haec jam habemus quodammodo per fidem spiritu imaginante repraesentata. Ceterum qualia illa sunt, quae nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascenderunt?" (1 Cor. 2, 9) "*Credo circo et utraque cavea*" (llotges i galliner o bé, segons altres, representació còmica i representació tràgica) "*et omni***

stadio gratiora. Per fidem: així està escrit.

[Però encara hi ha d'altres espectacles, aquell darrer i perpetu dia del judici, aquell dia inesperat per part de les nacions, aquell dia del quals es mofen, quan aquesta vetustat tan gran del món i tantes generacions
575 seves es consumiran en un foc comú. Quin espectacle tan grandios es veurà aleshores! Quantes coses admiraré! De quantes coses em burlaré! Allí gaudiré! Allí exultaré, tot contemplant com tants reis i tan grans, dels quals es deia que havien estat rebuts al cel, gemeguen en pregones tenebres amb el mateix Júpiter i amb els seus mateixos testimonis! Tot contemplant com els governadors de les províncies que
580 perseguiren el nom del Senyor es fonen en flames més cruels que aquelles flames insultants amb les quals ells mateixos s'encrueliren contra els cristians! Tot contemplant a més a més com aquells savis filòsofs s'enrojolen davant dels seus deixebles que es cremen alhora, aquells filòsofs que els persuadien que res no pertany a Déu, que els asseguraven que les ànimes no existeixen o bé que no tornaran a llurs cossos primitius! Tot contemplant també com tremolen els poetes, no davant del tribunal de Radamant ni de Míno, sinó davant del tribunal de Crist que no esperaven! Aleshores escoltaré més els actors tràgics, és a
585 dir, seran més eloqüents en llur pròpia dissort. Aleshores coneixeré els histrions, molt més àgils a causa del foc. Aleshores contemplaré l'auriga, completament vermell en el seu carro ple de flames. Aleshores contemplaré els atletes llançant la javelina, no pas al gimnàs, sinó enmig del foc, si és que llavors vulgui veure'ls vius i no prefereixi de dirigir una mirada insaciable vers aquells que s'encrueliren amb el Senyor. "Heus aquí aquell", diré, "qui era el fill del fuster o de la prostituta, el destructor del dissabte, el samarità i
590 el qui tenia un dimoni. Heus aquí aquell qui aconseguíreu de Judes. Heus aquí aquell qui fou colpejat amb una canya i amb bufetades, humiliat amb escopinades, sadollat amb fel i vinagre. Heus aquí aquell qui fou robat d'amagat pels seus deixebles per tal que es digués que havia ressuscitat o que el jardiner tragué a que la multitud de visitants no malmetés els seus enciams." Quin pretor, quin cònsol, quin quèstor, quin sacerdot podrà concedir-te amb tota la seva llarguesa que contemplis unes coses com aquestes, que exultis
595 amb unes coses com aquestes? I, tanmateix, en certa manera per la fe ja les tenim representades en que les imagina. A més a més, ¿quines són aquelles coses que ni l'ull ha vist, ni l'oïda ha sentit, ni han entrat en cor de l'home? (1 Cor. 2, 9). Crec que són més agradables que el circ, que les dues formes de teatre i que tots els estadis]

16 Arribem a la conclusió. "Bo i dolent", "bo i pervers": ambdós valors contraposats han lliurat una
600 batalla terrible a la terra que ha durat mil lenaris i, per bé que el segon valor ja s'ha imposat des de fa molt temps, encara hi ha llocs actualment on la batalla continua sense decidir-se. Hom dir fins i tot que la batalla s'ha dut més amunt encara en aquest temps intermedi i que, precisament això, s'ha fet encara més pregona, més espiritual, de manera que avui dia potser no hi ha cap signe més decisiu de la "*naturalesa superior*" de la naturalesa espiritual, que el fet de trobar-se dividit en aquell sentit concret i de ser encara veritablement un
605 lloc de combat per a aquells elements contraposats. El símbol d'aquest combat, escrit en un llibre que encara avui pot llegir-se malgrat que ha romàs durant tota la història de la humanitat, fa d'aquesta manera: "Roma contra Judea i Judea contra Roma." Fins ara no hi ha hagut un esdeveniment tan gran com *aquesta* batalla, com *aquest* plantejament, com *aquesta* oposició d'enemistat mortal. Roma trobava en el jueu una cosa semblant a la mateixa antinaturalesa, quelcom d'idèntic al seu monstre antipòdic. A Roma el jueu es
610 considerava "convicte d'odi contra tot el gènere humà". I tenien raó, mentre hom té dret a unir intrínsecament la salvació i el futur del gènere humà amb el domini incondicional dels valors aristocràtics, dels valors romans. En canvi, ¿què sentiren els jueus contra Roma? S'endevina per innombrables indicis. N'hi ha prou, tanmateix, de recordar altra vegada l'Apocalipsi de Joan, el més irat de tots els rampells que s'han escrit i que té la venjança a la consciència. (No ha de menysprear-se, a més a més, la pregona
615 conseqüència de l'instint cristià en el fet de posar a la capçalera d'aquest llibre de l'odi precisament el nom del deixeble de l'amor, d'aquell al qual atribuï igualment l'autoritat d'aquell evangeli ple d'enamorament i d'exaltació. En això hi ha una part de veritat, per bé que fos necessària una gran falsificació literària per a arribar a aquest objectiu.) Els romans foren certament els forts i els nobles, de manera que mai no han existit a la terra de tan forts i de tan nobles, ni tan sols en somnis. Qualsevol residu llur, qualsevol
620 inscripció entusiasma, en el supòsit que s'endevini *què* hi ha escrit. Els jueus, al contrari, foren aquell poble sacerdotal del ressentiment *par excellence* que posseïa una genialitat única pel que fa a la moral popular. N'hi ha prou de comparar amb els jueus els pobles dotats de característiques similars, com per exemple els xinesos o els alemanys, per comprendre què és de primera categoria i què n'és de cinquena. Mentrestant, ¿quin d'ells ha *vençut*: Roma o Judea? Sobre això, no hi ha cap dubte, no cal dir-ho. Pensem, en efecte,
625 davant qui s'inclina actualment la gent a la mateixa Roma, com si fos la quintaessència de tots els valors supremes, i no solament a Roma, sinó gairebé a mig món, a tot arreu on l'home s'ha tornat mansuet o vol tornar-se mansuet. La gent s'inclina davant *tres jueus*, com sabem, i *una jueva* (Jesús de Natzaret, el pescador Pere, el fabricant de catifes Pau i la mare de Jesús, citat en primer lloc, anomenada Maria). Això cal

remarcar-ho amb molta claredat: no hi ha cap dubte que Roma fou vençuda. Nogensmenys, es produí en
630 el renaixement una resurrecció magnífica i misteriosa de l'ideal clàssic, de la forma de valoració noble de
totes les coses. Fins i tot Roma es mogué com un mort aparent que es deixondeix sota la pressió de la
nova Roma, construïda sobre la Roma judaïtzada que ofería l'aspecte d'una sinagoga ecumènica i que
s'anomenava "Església". Tot seguit, tanmateix, triomfà altra vegada Judea gràcies a aquell moviment
fonamentalment plebeu (alemany i anglès) del ressentiment, que s'anomena la reforma, afegint-hi allò que
635 havia de sortir-ne necessàriament: la restauració de l'Església i també la restauració de l'antiga tranquil·litat
sepulcral de la Roma clàssica. En un sentit fins i tot més pregon i més decisiu que el
d'aleshores, Judea aconseguí altra vegada la victòria sobre l'ideal clàssic amb la revolució francesa. La
darrera noblesa política que existia a Europa, la dels segles disset i divuit *francesos*, caigué sota els instints
populars del ressentiment. Mai no se sentí a la terra una gaubança tan gran, un entusiasme tan sorollós!
640 Certament, enmig de tot això s'esdevingué el fenomen més enorme, el fenomen més inesperat: el mateix
ideal antic aparegué als ulls i a la consciència de la humanitat altra vegada *en vida* i amb un luxe
extraordinari. Altra vegada, enfront de l'antic i mentider sant i senya del ressentiment tocant al *privilegi dels*
qui són majoria, enfront de la voluntat d'humiliació, d'enviliment, d'equilibri, de davallada i crepuscle de
l'home, ressonà amb més força, amb més nitidesa, amb més penetració que mai, el sant i senya contrari,
645 temible i encisador, tocant al *privilegi dels qui són minoria!* Com una darrera indicació de quin era *l'altre camí*,
aparegué Napoleó, aquell home de singularitat extrema, l'home nascut més tardívolament de tots els que
han existit mai, i en ell es féu carn el problema de *l'ideal noble en ell mateix*. Pensem bé de *quin* problema es
tracta: Napoleó, aquella síntesi *d'ésser inhumà* i de *superhome* ...

17 S'acabà tot amb això? Es lliurà *ad acta* per sempre aquella contraposició d'ideals, que fou la més
650 gran de totes les contraposicions? O bé només s'ajornà, s'ajornà durant molt temps ...? No hauria d'haver
de produir-se alguna vegada una gran flamarada d'aquell antic incendi, encara més temible i preparada
durant molt més temps? Més encara: ¿no hauria de desitjar-se concretament *això* amb totes les forces? No
hauria de voler-se fins i tot? No hauria àdhuc d'exigir-se ...? Aquell qui, igual que els meus lectors, comenci
a reflexionar, a continuar pensant, difícilment podrà amb això arribar aviat a la fi. Almenys per mi,
655 tanmateix, hi ha un motiu suficient per a arribar a la fi, en el supòsit que des de fa temps ja ha quedat prou
clar allò que *vull*, allò que *vull* concretament amb aquell sant i senya perillós que vaig escriure a la capçalera
del meu darrer llibre: *Més enllà del bé i del mal ...*, la qual cosa *no* significa, si més no, "Més enllà d'allò que és
bo i d'allò que és dolent".

Remarca: Aprofito l'avinentesa que em proporciona aquesta dissertació per a expressar públicament i
660 formal un desig que fins ara només he manifestat en converses circumstancials amb alguns doctes i lletrats.
Aquest desig és que alguna facultat de filologia volgués fer-se meritòria del foment d'estudis *històrico-morals*
mitjançant la convocatòria d'un seguit de premis acadèmics. Tal vegada aquest llibre servirà per a donar un
fort impuls precisament en aquesta direcció. Pel que fa a una possibilitat d'aquesta mena, proposem aquí la
qüestió següent que mereix tant l'atenció de filòlegs i historiadors com la dels qui són veritables doctes i
665 lletrats professionals en filosofia.

*"¿Quins indicis proporciona la ciència del llenguatge, especialment la investigació etimològica, tocant a la història del
desenvolupament dels conceptes morals?"*

D'altra banda, també és necessari certament d'aconseguir la participació dels fisiòlegs i dels metges
pel que fa a aquests problemes (referents als *valors* que tenen les valoracions fetes fins ara). En aquest punt,
670 pot concedir-se també als filòsofs professionals la tasca de fer d'advocats i de mitjancers en aquests casos
concrets, després d'haver aconseguit en conjunt que la relació originàriament tan trencadissa i tan
desconfiada entre filosofia, fisiologia i medicina, es converteixi en un intercanvi molt amistós i molt
fructífer. De fet, totes les taules que estableixen allò que és bo, tots els imperatius expressats en la frase
"has de" que coneix la història o bé la investigació etnològica, requereixen primer de tot una explicació i
675 una interpretació de caràcter *fisiològic*, no pas *psicològic*. Tots ells esperen en la mateixa mesura una crítica
per part de la ciència mèdica. La pregunta: "¿Quin *valor* té aquesta o aquella taula que estableix allò que és
bo, aquesta o aquella «morab»?", ha de ser plantejada des de les perspectives més diverses. Concretament, la
pregunta: "¿Per a què serveix aquest valor?", mai no serà esbrinada d'una forma prou acurada. Per exemple,
una cosa que tingüés un valor palès pel que fa a la duració extrema d'una raça (o bé a l'augment de les
680 seves forces d'adaptació a un clima determinat, o bé al manteniment del nombre més gran d'individus) no
tindria pas el mateix valor si es tractés, per exemple, de constituir un tipus més fort. El benefici de la
majoria i el benefici de la minoria corresponen a punts de vista diferents i contraposats tocant als valors. El
fet de sostenir ja *per ell mateix* que el primer benefici té un valor més enlairat, el deixarem a la ingenuïtat
dels biòlegs anglesos ... Des d'ara, *totes* les ciències han de preparar la tasca futura del filòsof, una tasca que
685 cal concebre específicament en el sentit que el filòsof ha de solucionar el *problema dels valors*, en el sentit que
ha de determinar la *jerarquia dels valors*.